

Kerstmis 2011

In het begin was het Woord. Woord van wie? Van God? Wie God? Wat God? Als die er al zou zijn, waarom dan zoveel leed, waarom zoveel duisternis? Praat me er niet van, daag me niet uit, vraag niet verder. Ik ben opgejaagd, verdeeld, nog zoveel is er ongebruikt en onuitgesproken blijven liggen. Mijn hart is verstroefd, versteend, in mijn ziel en in het verhaal van mijn leven een gapende leegte, een kloof onoverbrugbaar, wonden niet te helen, van binnen ongeneeslijke ziekte. Er was ooit een kind in mij.

In het begin was het Woord. Woorden zijn er zoveel, de meeste gaan het ene oor in en het andere weer uit. Is er een woord dat redt, dat opklinkt en me iets zegt? Kan het waar zijn dat er een woord is dat het houdt, dat draagt en doet zingen, dat leven en licht geeft tot in de donkerste uithoek van mijn ziel?

De bijbel vindt van wel. En vandaag wordt het begin van het Johannesevangelie aangereikt. Een lied, een beschouwing, een terugblik uit eigen ervaring opgediept. Over het Woord dat was van in het begin. In onuitsprekelijke vervoering, aangeraakt als nooit tevoren, zingt Johannes een lied van licht dat iedere mens verlicht. Een lied van leven, van schepping en herschepping. Een lied over kind worden van God. In het begin was het Woord.

Het Woord waarover Johannes zo verrukt schrijft, spreekt een eigen taal. De taal namelijk van de liefde van God voor zijn volk, voor zijn mensenkinderen. Het is niet gemakkelijk te begrijpen, maar de goede verstaander zal het bewaren en behartigen. God, zo vaak bevraagd en betwijfeld, betwist en betreurd, spreekt zich uit, eens en voorgoed, voor ons mensen. Eindelijk antwoord, zonder bedenken.

Het Woord is vlees geworden, één van ons, en heeft onder ons gewoond. In de gestalte van een kwetsbaar mens, een mens als wij. Als een kind onder ons verschenen. Ons leven heeft het geleefd, en onze dood is het gestorven. Zo heeft God zijn Zoon aan ons mensen toevertrouwd. God wie? Die naast mensen kwam staan, die hen niet duwde en dwong, maar ons leven leefde. Die.

Misschien is dat het mooiste en kostbaarste wat je kunt doen voor een ander in nood, voor een ander die je wenkt, die naar je uitzielt, die alleen is en onbegrepen, stekelig en onaantrekkelijk, die gevloerd is of gewond. Dat je naast hem of haar wilt en kunt gaan staan. Dat je je leven, je allereigenste zuiverste zelf deelt, niet als hulpverlener op afstand, niet als degene die in een handomdraai de oplossing brengt, van onbereikbaar ver, maar als iemand om mee te leven, één die naast je gaat, die je niet laat zitten, maar laat merken dat het lied van leven nog lang niet is verstomd. Die een woord spreekt, nieuw en oorspronkelijk, aanstekelijk en bezielend. Een woord van nieuw begin.

Met het feest van Christus' geboorte vieren we dat God een nieuw begin maakt met ons mensen en zijn levend Woord spreekt – dat mens wordt als wij. Dit kwetsbare Woord lijkt in het niet te vallen bij het luiden roepen en schreeuwen van wie hun bestaan zien verduisterd. Het wordt haast niet gehoord door wie blindgestaard zijn op het leed en de pijn, op de onbeantwoorde vragen en de onoplosbare problemen. En natuurlijk is dat alleszins begrijpelijk, maar de lezer van het Johannesevangelie wordt niettemin uitgenodigd tot iets heel wezenlijks: een begin. Een nieuw begin van licht en leven, van hoop en toekomst.

God zendt zijn Zoon en daarmee blijft Hij niet onbereikbaar ver. Hij vereenzelvigd zich met mensen, met hun lijden en hun lot, met hun angst en twijfel. En juist daarin ligt dat nieuwe begin besloten. Het begin dat niet van bovenaf over de aarde wordt uitgestort, maar van onderaf begint, in het kleine en kwetsbare Kerstkind, taal en teken van Godswege.

Dat nieuwe begin is niet alleen iets van God, maar ook van mensen. Van hemel en aarde. Dat nieuwe begin kan er komen door van harte te geloven in – zoals Johannes het uitdrukt – de Naam. Die Naam toelaten in je leven, die Naam aanvaarden en erop vertrouwen, geeft het vermogen 'kinderen van God te worden'.

De kerk van onze dagen, die gemeenschap van allen die in de Naam geloven, heeft het – we weten het maar al te goed – zwaar te verduren. Luider dan ooit klinkt de roep om 'herstel', 'genoegdoening', en 'compensatie', zoals ik onlangs ergens las. Maar kan dat wel: herstel van wat zo deerlijk werd geschonden? En wanneer zal de gevraagde genoegdoening werkelijk genoeg zijn? En laat ik over compensatie maar niet verder uitweiden. Want nooit en nooit valt de berokkende schade te compenseren, door niets en niemand.

Het Kerstfeest wil juist een uitnodiging zijn tot nieuw begin. Geen nieuwe start die voorbijgaat aan het verleden, maar wel een nieuwe schepping die lering trekt uit wat geweest is en verder durft reiken tot over de grenzen van deze tijd heen, de toekomst tegemoet. Ik bid dat het licht van Kerstmis niet door de duisternis wordt overmeesterd, dat het verleden niet wordt weggepraat of weggecompenseerd, maar wordt geïntegreerd en opgenomen in de geschiedenis van Gods volk. En dat er met dit aanvaarde en onderkende verleden een werkelijk begin wordt gemaakt dat ruimte geeft en nieuwe adem.

In het begin was het Woord. Een Woord van licht en leven, van genade en waarheid. Dat moge ons en vele anderen hoopvol stemmen en hernieuwd vertrouwen geven. Dat moge ons brengen tot elkaar als kinderen van één God en Vader, als zonen en dochters van één Moeder Aarde. En mogen wij ook het ongeschonden kind in onszelf – hoe ver weg ook verdwenen – hervinden en begroeten. Opdat wij zouden zingen een nieuw lied van vreugde. Opdat wij leven. En van Godswege gezegend zouden zijn met vrede.